

Täysistunto

Torstai 6.5.2021 klo 15.59—18.01

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta sekä alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta ja niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 47/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan ja talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Lintilä, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.13 **Elinkeinoministeri Mika Lintilä** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Esitys uudeksi alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan lainsäädännöksi annetaan nyt, koska unionin uusi ohjelmakausi on alkamassa Suomessa tänä syksynä. Esityksen tavoitteena on uudistaa alueiden kehittämisen tavoitteita, suunnittelua ja toimintatapoja vastaamaan toimintaympäristön muutoksia ja kansallisia ja Euroopan unionin tavoitteita. Kansallinen ja unionin alue- ja rakennepolitiikka integroidaan kokonaisuudeksi, jotta kansallisten alueiden kehittämisen linjaukset ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen varat vaikuttaisivat samansuuntaisesti.

Laki määrittelee nyt ensimmäisen kerran aluekehittämisen: se on valtion, maakuntaliitosten, kuntien ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvaa hallinnonalojen välistä yhteistyötä ja monitasoista toimintaa, joka perustuu kansallisiin ja alueiden erilaisiin vahvuuksiin ja tarpeisiin. Alueiden kehittämisen tavoitteena on edistää alueiden kestävä kehitystä, kasvua ja kilpailukykyä, asukkaiden hyvinvointia ja elinympäristön laatua.

Aluekehittäminen sisältää siis eri hallinnonalojen ja maakuntien tavoitteiden ja toimien tarkastelemisen kokonaisuutena sekä valtakunnallisesta että alueitten näkökulmasta. Kaikki ministeriöt huomioivat hallituksen aluekehittämispäätöksen tavoitteet omissa ja hallinnonalansa toimissa.

Esityksessä ehdotetaan, että nykyinen alueiden kehittämisen suunnittelujärjestelmä toimijoineen säilyisi pääosin entisellään. Myös eri toimijoiden hallinnoimien hankkeiden rahoittamisen osalta viranomaisten toimivalta ja tukimenettely säilyisivät pääosin ennallaan ja niihin tehtäisiin tarvittavat Euroopan unionin asetusten mahdollistamat muutokset ja täsmennykset. Alueiden kehittämisen tavoitteita tarkasteltaisiin vastaamaan toimintaympäristön pitkän aikavälin muutoksia ottamalla huomioon erityisesti kestävä kehityksen sekä ilmastomuutoksen hillinnän ja siihen sopeuttamisen vaatimukset aluekehittämisessä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2021 vp

Vastuu alueiden kehittämisestä olisi nykyistä sääntelyä vastaavasti valtiolla ja kunnilla. Alueitasolla maakuntaliitot ovat aluekehittämisen viranomaisia ja vastaavat aluekehittämisen strategisesta kokonaisuudesta yhteistyössä ely-keskusten ja muiden aluetoimijoiden kanssa.

Maakunnat määrittelevät kasvu- ja vahvuusalueensa maakuntaohjelmissa ja niihin liittyvissä älykkään erikoistumisen strategioissa, jotka suuntaavat alueelle käytettävissä olevia resursseja innovaatioiden, investointien ja työpaikkojen luomiseksi. Metropolialueen, maakuntien keskustaupunkien, seutukaupunkien ja maaseutu- ja saaristoalueiden kehitystarpeet ja mahdollisuudet ovat erilaisia. Kunnianhimoisten kestävä kehityksen, talouskasvun, ilmastomuutoksen hillinnän, työllisyyden, osaamisen ja osallisuuden tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan pitkäjänteisyyttä.

Hallitusohjelman mukaan aluekehittämisen lähtökohtana ovat alueiden vahvuudet ja erityispiirteet. Kaikilla alueilla on oltava välineitä ja resursseja omien kehitysmahdollisuuksiensa saamiseksi käyttöön. Elinvoimaisen Suomen menestyksen avain on kyvyssä tarttua muutoksen tarjoamiin mahdollisuuksiin ja tarjota niihin ratkaisuja. Kaikilla alueilla tulee olla mahdollisuus tehdä tuloksellista ja vaikuttavaa aluekehittämistä.

Hallitusohjelman keskeiset tavoitteet ovat merkittäviä myös alueiden kehitykselle. Valtioneuvoston aluekehittämispäätös valmistui maaliskuussa 2020 ja on strateginen asiakirja, joka linjaa valtakunnallisia alueiden kehittämisen painopisteitä hallituskaudella.

Uusi lainsäädäntö luo puitteet aluekehittämisen uusiutuvalla toimintamallille. Vuoropuhelussa niin ministeriöiden kuin maakuntien ja muiden sidosryhmien kanssa on tunnistettu tarve aluekehittämisen aiempaa systemaattisemmalle ja vaikuttavammalle toimintatavalle. Selkeä toimintamalli jännevöittää tavoitteiden asettamista ja tuo vaikuttavuutta aluekehityspäätökseen ja maakuntaohjelmien täytäntöönpanoon. Uutena aluekehittämisen toimintamallina ehdotetaan valtion ja maakuntien välisen säännöllisen vuorovaikutuksen menettelyn, alueiden kehittämisen keskustelujen käyttöön ottamista. Kumppanuus valtion ja maakuntien välillä toteutuu säännöllisesti järjestettävissä poikkihallinnollisissa aluekehittämisen keskusteluissa ja niistä tehdyissä johtopäätöksissä.

Arvoisa puhemies! Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan osalta täsmennettäisiin ja täydennettäisiin ohjelmakautta 21—27 koskevan Euroopan unionin lainsäädännön kansallista soveltamista ja toimeenpanoa siltä osin kuin EU-sääntely edellyttää täsmentävää kansallista sääntelyä tai täsmentäminen on muutoin selkeyden vuoksi välttämätöntä.

Uuden Euroopan unionin yleisasetuksen sääntelyn lähtökohtana on nykyistä huomattavasti laajempi tukeutuminen kansallisiin hallinto- ja valvontajärjestelmiin sekä -menettelyihin. Tämä tarkoittaa muun muassa tarkastusten määrän vähentämistä ja yhden tarkastuksen periaatteen laajentamista. Esitykseen sisältyvillä muutoksilla sekä myöhemmin valtioneuvoston asetustasoisella tarkentavalla sääntelyllä pyritään sääntelyn selkeyteen, hallinnollisen taakan vähentämiseen sekä tuensaajien ja tuenhakijoiden yhdenmukaisen kohtelun varmistamiseen.

Interreg-ulkorajaohjelmien osalta ehdotetaan kumottavaksi erillinen laki ulkorajan ylittävistä yhteistyöistä. Kaikki Interreg-ohjelmia ja Interreg-ulkorajaohjelmia koskevat erityissäännökset ehdotetaan koottavaksi nyt käsillä oleviin lakiehdotuksiin.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Autto.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2021 vp

17.20 Heikki Autto kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämä rakennerahastokokonaisuus on tietysti valtavan tärkeä osa suomalaista alueiden kehittämistä, ja se, että vaikkapa monet korkeakoulut tai muut alueiden elinvoiman kannalta aivan keskeiset toimijat saavat merkittävän osan rahoituksestaan näiden erilaisten hankkeiden kautta, on tietysti todella tärkeä arjen asia. Tässä mielessä on tärkeää, että ministeri esittelee lain, jolla myöskin tulevan ohjelmakauden hallinnollinen puite tälle toiminnalle saadaan turvattua.

Olisin kuitenkin, arvoisa rouva puhemies, kiinnostunut kuulemaan ministerin ajatuksia noin vähän pidemmässä juoksussa siitä, miten ministeri näkee ihan Euroopan unionin tason viitekehyksessä tämän rakennerahastotoiminnan tulevaisuuden osana EU:n toimintaa. Itse olen ollut havaitsevinani senkin kaltaista jossain määrin huolestuttavaa kehitystä Euroopassa, että melkein ne alueet, jotka eniten ovat tällaista rakennerahastojen kautta tulevaa rahoitusta saaneet, ovat niitä alueita, jotka sitten viime vuosina ovat voimakkaimmin EU-kriittistä liikehdintää olleet tuomassa omien kansallisten parlamenttiansa kokoonpanoon äänestyskäyttäytymisellään. Tässä mielessä mietin, onko se koheesiopolitiikka, jota on harjoitettu näiden rakennerahastojen kautta, ollut onnistunutta. Ja mikä on toisaalta ministerin arvio siitä, olisiko tämä kehitys EU:n sisällä sitten ehkä ollut jopa huonompaa, mikäli tätä koheesiopolitiikkaa ei olisi ollenkaan ollut?

Näen itse niin, että EU on varmasti Suomelle ja maanosallemme erittäin tärkeä instituutio, ja siksi mietin sitä, että onhan meillä Suomessa sitten EU-pöydissä kaiken aikaa rakentavaa esitettävää EU:n uudistamiseksi niin, että ne politiikat, joissa EU toimii, ovat sellaisia, jotka ovat omiaan vahvistamaan EU:ta myöskin instituutiona niissä kysymyksissä, joissa EU meille eurooppalaisille tuo lisäarvoa, rauhaa, vakautta ja vaurautta maanosaamme sillä, että talous kehittyy. Mutta huoli on tästä koheesiopolitiikan toimivuudesta tällä hetkellä. Suomi on ehkä niitä maita, joissa se on toiminut hyvin, mutta mikä on ministerin arvio laajemmin?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Mäkelä.

17.22 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tähän alueiden kehittämiseen ja erityisesti EU-tukien jakamiseen liittyy kansallisella tasolla eräs epäkohta, epätasapaino, jota meidän tulisi pyrkiä korjaamaan, nimittäin se, että maan sisäinen aluekehitys ja rakennemuutos ovat osittain tehneet alun perin sovitusta aluejaosta varsin vanhentuneen. Kasvukeskukset ovat massa kehittyneet ja kasvaneet kyllä, mutta niiden ulkopuolella olevat maakunnat myöskin Etelä-Suomen alueella voivat olla paikoitellen aivan yhtä kurjassa tai jopa kurjemmassakin tilanteessa kuin korkeampaa tukea saavat Itä- ja Pohjois-Suomen alueet. Ihan konkreettisena esimerkkinä tästä mainittakoon vaikka jako Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon välillä — naapurimaakuntia, jotka eivät suurestikaan eroa työllisyyden tai muiden asioiden suhteen. Siinä rajan pohjoispuolella EU-tuet kuitenkin moninkertaistuvat ja myöskin kriteerit, joilla perustellaan niitä tukia, joita voidaan käyttää paljon joustavammin ja paljon järkevämpiin hankkeisiin, muuttuvat ihan toisenlaisiksi. Ei tällainen järjestely voi olla oikein ja kiveen hakattu, että kun olosuhteet muuttuvat, niin tämä on maailman tappiin asti tällä tavoin. Kyllä tähän täytyy pystyä tekemään muutoksia.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Risikko.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2021 vp

17.24 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Nyt kun ministeri on itse täällä paikalla, niin ihan kysyn: miten itse arvioitte tämän hallituksen esityksen ne suurimmat myönteiset vaikutukset Suomelle? Me olemme nyt maailman sivun nähneet, että joskus ne hankkeet ja alueelliset toimet ovat tuiki tärkeitä, mutta sitten kun se menee siihen, että pitää aina hankkeistaa ja hankkeistaa ja hakea ja hakea... Ja niissä on omat sääntönsä. Muistan, kun silloin aikansa menttiin EU:hun ja sitten rupesi tulemaan näitä EU-rahoja. Siinä piti melkein ihan palkata sellaisia henkilöitä, jotka osaavat hakea niitä. Totta kai se osaaminen on nyt lisääntynyt vuosien aikana, ja nyt ei ole enää sitä muresta. Mutta miten itse näette, mikä on se suurin vaikuttavuus tällä hallituksen esityksellä? Mitä jää viivan alle sitten, kun nämä kaikki, mitä tässä esitetään, on toteutettu?

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Reijonen.

17.25 Minna Reijonen ps: Arvoisa rouva puhemies! EU-rahoja haetaan, ja suomalaiset ovat oikeastaan aika arkoja hakemaan näitä EU-rahoja. Toivoisi, että enemmän motivoitaisiin kuntia ja maakuntia hakemaan näitä avoimesti. Suomen pitäisi olla ehdottomasti tärkempi näissä. Suomi ei ehkä itse osaa lobata näitä asioita tuolla EU:n käytävillä niin kuin jotkut muut, eteläisemmät maat osaavat tehdä.

Jotenkin toivoisin, että enemmän kerrotaisiin vielä tästä valvonnasta, miten se EU valvoo, miten näitä eri maihin menee.

Itä-Suomessa ainakin ollaan huolissaan kovastikin, niin että toivottavasti rahaa riittää nyt ihan reilusti sinne Itä-Suomen puolellekin.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ministeri Lintilä, 3 minuuttia.

17.25 Elinkeinoministeri Mika Lintilä: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Kiitoksia kysymyksistä. — Ensinnä edustaja Autto ja rakennerahastojen tulevaisuus: Kyllä uskon, että jatkossakin rakennerahastoilla tulee olemaan ihan merkittävä rooli. Siihen en pysty ottamaan kantaa, onko joissakin maissa käytetty rakennerahastovaroja sillä tavalla, että se ei edesauta koheesiota ja tätä kokonaisukehitystä, mikä tarkoitus on. Siinä tietyllä tavalla pitäisi luottaa taas sitten EU:n omaan tarkastusmekanismiin. Niin kuin hyvin tiedetään, se taas Suomessa on monesti tuntunut ylimitoitetulta, voisiko sanoa, pedantteihin suomalaisiin kohdistuvalta tarkastamiselta, jota ehkä joissain muissa kulttuureissa voi pitää hyvin perusteltuna. Mutta jos katsoo Suomen näkövinkkelistä, kyllä meidän koheesiopolitiikka on verrattain onnistunutta, ja totta kai nyt on taas sellainen saranavaihe, milloin sitä voidaan arvioida, kun uusi rakennerahastokausi alkaa. Mutta kyllä oikeastaan se palaute, mitä tuolta maakuntajohtajilta tulee, on verrattain tyytyväistä. Totta kai löytyy aina sitä parantamista.

Edustaja Mäkelä puhui eri alueista, ja pitää paikkansa, että rajat ovat aina ongelmallisia. Sama, mistä oikeastaan on kysymys: jos ruvetaan maantieteellisiä rajoja tekemään, se on ongelma. Sen voin sanoa, että tulen tuomaan vielä ennen kesätaukoa uudet rakennerahastoesitykset tänne saliin ja ne tulevat olemaan erittäin myönteiset. Tällä hetkellä näyttäisi, että kaikissa maakunnissa rakennerahastojen määrä tulee kasvamaan. Eli se tulee olemaan ihan merkittävä, hyvä kokonaisuus, joka sieltä on tulossa.

No, sitten edustaja Risikko kysyi, mikä keskeinen tässä muuttuu: Itse pidän eniten siitä, että tällä haetaan nyt selkeyttämistä. Eli yksinkertaistamista ja selkeyttämistä, ja siihen vie-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 52/2021 vp

lä tämä vuoropuhelu, siis valtio—maakunnat, joka tapahtuisi hyvin luontevalla tavalla. Esimerkiksi tarkastustoiminnan selkeyttäminen plus hakujen selkeyttäminen ovat sellaisia, jotka aina tulevat esille, kun puhutaan EU-tuista, ja niin kuin tässäkin tuli, se byrokratian osuus. Kyllä tällä pyritään nyt sitä osuutta sieltä pienentämään, niin että päästäisiin selkeyteen ja yksinkertaisuuteen ja pienemmällä byrokratialla. Se on ehkä se, mistä itse eniten tässä pidän.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan ja talousvaliokunnan on annettava lausunto.